

Nerekautako Larrimiña

*(Bil nadin barnera, mintzo bat entzuki,
argi bat izetuz, bihotza landuki,
leze-barne huntan zer duk ikusgarri?)*

Orixe, Barne-Muinetan.)

I

Bihotzean gurutza,
bi malko izartzat.
Zori hobeagorik
ez ote guretzat?

Orain harriarotik
gera erten berri,
muinetan zalantza ta
gure zori eri.

Argi billari ernai,
Kixote, dabilta;
egi-muga baino len
heltzen da gau beltza.

Ezbidez dala lagun,
soinez heriotza.
Larriminetan dakus:
gerokoa, hutsa.

Aurreko denboretan
ez zan ez federik
mendeak igaro ta
mito itzul ez zanik.

Beldur-ikara gabe
aurrera jarraituz,
gizon ausartak dira
argia urratuz.

II

Zentzunagandiko hotsa:
Maltzurkeria bizitza!
Hire erraien barrukaldea
al dakarkik hutsa?

Zertan diñostak, bihotza:
Bide hortatik ez pentsa,
leiza barnera erori gabe,
uka zak jakintza?

Nun duk gizonaren funtsa?
Hamleten lo ala ametsa?
Ondorenean gorderik dana
ez ote duk hutsa?...

Hau duk gure zoritxarra,
lurreko zantzo negarra,
geronen zerga garaitutzeko
sufritu beharra.

Golgotan zutik gurutza:
Gizonaren ikaskuntza,
irakas nahirik, saminik gabe
ez dala bizitza.

Adimen, gogo... bizitza:
Noiz arte duzute hitza?
Mundu-maldetan, o! bein ba-
hiltzea al balitza. [karrik

III

Olerkari ero bat
askorentzat naiz ni
alperrik munduari
maitasun eskeini,
Odolezko bidetan
zoria ipifii,
penetan asetzeari
bakarti komeni;
gaua daukat zauritzen
bihotzeko nini.

Nere gorputz ustela
bidez-bide emana,
hamil illunen deiak
beruntza narama,
itzalen ametsean
ixuriz arima.
Hutsik dago, ai! hutsik
nere errai guna.
Heriotz minak ere
ez du ezaguna.

IV

Zori gaiztoko sortu behar hau!
libre nintzala usterik,

goian zerua ta bean lurra,
bihotza aintzin zelarik,
ibilkaritzat atera nintzen
burua ametsez beterik,
Gizonarentzat paradisua
ametsa ez balitz hutsik...

Gogo kateak hesiturikan,
ingurua lotuarren,
ezin sinistu hamiltetgia
geroko muga ondoren.
Usteak-uste, gogoa illun,
ametsok erori ziren;
orain bidea zaida mingotsa
oinaze delarik aurren.

* * *

Hillerrietan esku maitalez
apaindurik diran lorak,
heriotzaren berri jakille
zeratela zipres beltzak:
Orduren baten nere ibillera
nekegarriaren penak
zuen oinpera suntsiaz pakez,
uztartzeke atsedanak.

Itzuliko dut sortzetikako
anai nabarigarria,
amets hutsaren barrutietan
zuena libertadia;
arren, kupidaz, itzalpe-muga,
altzo delarik mendia,
sabeleratzen duan gorputza
zan libre-pentsalaria.

OTSALAR.

Kronos-en epean

I

Zeru baratzak,
milaka munduen
bizitz tauphotsak.

Gesala iñoren azalian,
atomoa mendian,
gizona Galaxian.

Berbiztuz, materia.
Sabeltzat eguzkiak
ego azkardun Galaxia.

Argitasunari uka,
naro, zelula hilkoiak
beren amil-muga.

Goganbeharra tinko...
itzalean izozteke,
bakarti nago belauniko.

Ziñaldariak mutu:
negu usaiaren ametsak
gaua ere itotzen du.

II

Gizonaren luze-laburgea
ni, zu, bera... gera;
oro-mugaren amaigea.

Orduen hutsune
Kosmos-aren barruan
eta *Eppur si muove*.

Joan ziren mendetatik
salbatuak bakarrik arnas;
etorkizunez herio-mugatik.

Daukagun izatea,
nabarmena ez balitz,
ezer ez general jakitea.

Gerana ez bagera,
izarren zelaian,
gu; zer gera?

Nortasuna haizean.
Ustean ez dago izatea
Kronos-en epean.

OTSALAR.

LERDIAK

Oi, lerdí negartiak!
Geure basoak goibeltzen dozezan
ileta-eresi itsusiak!
Arima bageko zugatz tristeak!
Geure bake ezea uxatzen dozen
landare arrotz nardagarriak.
Gaztainondo, aritz, pago, ardi ta enpaiduri
kendu dautsazue bizia...
—Igartuko al zarie!—
Euskelerria'ren arerio ankerrok.
Eten bageko negua Izadia'ri ezarten dautsazuen
bururik, zanik ez biotz bageko
tantai iro, gauzeztan-borosgarriok! (*)

Oi, lerdí negargarriak!
Geure basoak iletaz estaltzen dozezan
etoi-longain arbuigarriak!
Aldi obeagoaren azkorea
agertuko al da, zeatz garbitzeko
baso maiteon gau-aldia.

(*) *borosgarri* = madarikatu.

BA-DOA

Gure bizitza ba-doa,
orbelak aizean lez,
iausi ta iagi, aiz eta heurt, (*)
ioan, ioan eta ioan.
Amesak, amesak, amesak...
Eta gero?
Ene, gero...!

EMAKUMEAK

Emakumeak...
Ene, emakumeak!
Burua utsik
eta biotza beterik,
Gizonak atzemateko
lakio ibiltariak.

Emakumeak.
Ene, emakumeak!

AURRAITZ.

(*) *aiz* eta *heurt* = esti (atzerantz) eta buelta.

ENE MAITEA

Maitasunak nakar eta
maitasunak narama;
maitasunak narabilla
ura dut bizikaia.

Amasei urte nitula,
—maite ikaslen sasoi—
nire andregaia ezagutu
ta eman nion fedea.

Aren irudi goitarrak
ostu zidan begia.
Ordutik eta betiko
lilluraturik nauka.

Ura ezagunago eta
—a zan arritzekoa!—
neronen buru au ere
ezautzenago nuan.

Mendian nuan arkitu
baso Erregiña antzera,
sagar-lorez eta untz-ostoz
apaindua zegola.

Ta arentzat billa nituan
yantzi pinpiriñenak,
apaingarri yorienak
ta pitxi bikaiñenak.

Ez dakit onela arituz
mugan beti yo dudan;
gizonak maiz uts egiten,
obeki bearrean.

Eder zale izan naiz beti
eta eder miñak yoa,
Grezi'ko lurralde argiko
bidetan barna oitua.

Ene maitea nai nuke
paregabe izatea:
baiña nolana dan ere
apaindu ala gabea.

Erregin pitxiz yantzia
ala oial arrunteaz,
maitearena naiz eta
beti izango berea.

*

Oro gaiñean Yainkoa,
munduan eusko lurra,
ta eusko lurraren Andretzat
ene maitea, Euskera.

Aren irudi garbia
beti aurean dudala,
maitasunak nakar eta
maitasunak narama.

AMETZAGA'TAR BINGEN.

Caracas, 1965, yorrailla.

ILLUN DAGO NIGAN

Illun
dago atsegabea
nigan,
ni baño aruntzagotik
ametsetan.

Illunabarra
bezin ixil,
betikotasuna nere biotza baño
nereago egiñaz.

Sakon,
poz-negarren egopean
nere izena,
seaskaren aruntz-onuntza
bezin gozo,
nere ezer-eza pakezkougar,
aize indartsu biurtzen...

Bai xamurra
bizitzaren taupadak nabaitzen dituan
nere egarria;
eta kabi epel,
nere etengabeko utsuna
nere bizia Jaunagan galtzea baita,
ta nere negarra
Jaunaren itzala.

Txoria
neguan antzo
itz bat ba-degu
ikaraz
gure bizitz-tellatuan,
aingeruen begirapena bezin sutsu.

Bañan
bakarrik gaude,
naiz Amaigabea
gure altzoan lo daukagun
ume bat bezin gure izan;

naiz abesti urrun
bat bezela biotzean
egia kokatua egon.

Bakarrik,
oñazeak esku-artean daukagun
usoaren beroa galdu bait-digu.

Bakarrik,
eriotza
eutsi ezin diogun
zotin bat bait-zaigu.

Bizitzeko kemen gabe,
ondartu bildurrez,
Jaunaren deia gure biotzean
ustutzen dan gandola
dala aaztuta bait-gabiltz,
ikurriñ apurtu bat
dalakoan Jainkoa.

ODRIOZOLA-TAR X.
Oña.

BATEN PASADIZUAK

ARGUMENTUAREN AZALPENA

Xoko batean zen, an nunbait. Munduko beste milla bazterretan bezela.

Metamorfosis bat gertatu zen, trajedi garratza.

Empiriku-gatia (I-XIII atalak).

Sukaldean otza, sukaldean nigarra, biotzean etsipena... Utsik dago. Bai! Senar-emazteak alkar-aldendu dira ta familia deseindu da, etxerik gabe. Ama urrundik, aita jaiotetxean, seme-alabak eztakit nundik dabilzan edo dauden.

Olerkariak hipotesis au iraultzen du, egiazko izan liteken buru-asmakizuna. Nork daki!

Bañan olerkaria ikusle duzue xoillik, bere barne-imajiñaren adierazle zintzo.

Egillearen baitan errez nabaitu ditezke bi mundu, bi kezka-iturri. Bere bizikeraz sortu duena bata, pamili orren ikuskizunak ernarazi diona bestea. Bere-berea duzue lenengoa; berea ta arena, bigarrena.

Onerarte, sentimenduz pentsatu du olerkariak, arrazoi-ariak ausiz. Miren'en bizimoduak damaion arima-astinketak min etsiaz kutsutzen dio existentzia. Orregatik itzaltzen du biotzak adimena.

Filosofi-alderdia (XIV-XVIII).

Olerkariak, dramaren nigarra txurgatu, bizitu ta bein eta berriz bere gordintasunean ikusi duen-geroz, arrazoiketa xume batean urtutzen du bere olermena. Lenengo zatian dastatu egin zuen eta esan; orain, berriz, filosofatu bere barna garrastu duenaren gañean.

Eta, azkenez, bukaera ezjakiñean dago, gerokoaren besoetan azkentzen da, geroko itxaropenean, betiko larrimin santuan.

I

Erromeslari bidean...

Galdezka nabill ibilli
pifudi beltz-itxian,
argiaren paltan,
ote zen eguzkia itzali.

So batera, so bestera...
kurpill bat karranka
deritzait mundu osoa,
bei susa marruka.

Odola sukarrez bero.
Tolareko mosto
nirudien irakiñetan,
mozkorra zañetan;
lozorroa soñean zear...
atzetik dakart, nik negar!
zentzu itxuen gurdia.

II

Arrats grix-eroria zen
eta Ondarreta'n nengoen.
Nire baitan niarduen...
Quoist besapean nuen.

Bakarti, nire bakardadean...
Eundaka neuzkan inguruan...
Millaka zebiltzan kale-jiran.
Milloika nire mundu dudan
munduaren mundutasunean.

Eta "agur" danori;
jira ta ondarra ori,
gizartea minbizi-eri,
itsasoak irrintzi
olatuen eztarritik;
datoz bat-besten segi
alkarren inbiri...
pulunkalari, jolasti...

igaroaren igesi,
oraiñari ziri ta ziri,
geroko "zer" orren egarri,
doñu betikoz filosofari...

Itsasoa filosofari,
bizitza filosofari,
ari dira egiten ari
ondartza-muñoan ixtori,
ugif-bizitzen zear...
joan-etorrien zear...
aldia baita betiko ibiltari,
gauden toki berean ostalari.

III

Adimena! Zu zindudan
ikas-zuzendaria.
Biok esposa gifiñean,
at eskolastika!
Marcel gogoko zitzaidan,
maite dut Gide;
nai nituzke, ene gogoan,
danak ezkontide.

Ustel dira ta ziztriñak
Sartre'n zipriztiñak.
Begi-niñiko txinpartak
bezain ugariak
ixurtzen zaizkion mantxak;
aurra elbarrituak
dakarzkiten ema-galduak
aren antzekoak!!!

IV

Ba-nintzen izan
Betikoa zenean.
Aldia etzan artean.

Banentorren...
munduaren asierak
nindekarren,
ta amaren sabelak
bederatzi illabeten.

Gero ninderamaten...
aldiko giroak,
aldakuntz-egoak,
soñaren berpizteak,
arimaren arnasaldiak.

Gero ninderamaten...
Nik eztakit nola!
Deus ikusi gabe...
Argi-indarra nola,
“nor” ori olaxe
nuen eragille,
biotz-berritzalle,
Goi-Atsaren aztarna!

Ba-ninjoakizun...
Billutsik eta makutsean
abere zankar batèn gixan,
(ordun *gizon* ezpainintzen),
erantzi baintuen nigan
Aren nireganatasun-leiak
ta jantzi mundutasunak!

Ba-ninjoakizun...
Eta gaur, arrats bero,
illerri bidean nago
luze etzana ziplo...
naizanaren neurriko,
ozkatuz lurra azpiko...
auxe nauzulako:
itsas-zurrumbillo,
Damasko'ko Saulo,
Belzebu bezin arro.

V

Aitor bezat gordin egia.
Goserik nintzen...
Egarrik nintzen...
eta... ao betean narda!

Gutziak oro nituen oean,
muxu ta amodio...
burkoari larri-miñetan
nintzaion mintzo.

VI

Itsasoaren urdin betikoa
ta zeruaren noizbeinkakoa!
Aldakor gaituzunon galera,
mundutarron morroindu-bearra.

Itsaso! zugaran dago ixpillatua
odei baten beltz utsunea...
niregan daramat kokatuta
barne-drama baten pasadizua.

Bitxi bat galdu dut galdu!
Gorputzik etzenuen
Nor zifien enintzen oartu.
Gogo-begirik enuen.

Etsai ote aut i, adu?
Mikel goi-aingeru:
“Deabru ala aingeru?”
ezpataz banatu!

VII

Miren! oroitzen zaitudana,
senar zatzaizunaren emaztea,
gaur zabilz atzeritik barna,
ausirik ezkontz-lotura...

Biotzaldi ustel alenak
gaxorik zaduzka, laztana,
Ba-duzu Maria Antonieta
erregiñaren amore-zale fama
daukazulako or Fersem'en antzekoa.

“Ni”, “zu”, “gu”...
Zuk min, eta nik ere min.
Nik min, eta zuk ere min.
Biok min, eta gizarteak min.

“Ni”, “zu”, “gu”...
Gorputz-Mistikuko bezelako
telepatirik eztago!
Esna zaitez goi-bizirako
Mirentxo, Mirentxo!

VIII

Belarditxoa... akazi mordo bat.
Bazirudien Atsegin-baratz bat.
Eta jendea zebillen,
zar eta gazte, paseatzen;
bikoteak maitatzen,
maitaleak muxukatzen,
maitasuna gezurtatzen...
prantsesez
ingelesez
italianoz
(bi monja erderaz)
eta euskera enuen aditzen
Euskal-erri zen arren...

Erotiku-itsas baltsan
arraunlari nenkusan...
(Au Camus'en *absurdoa* ote zen?)
Itsas-olatuen irudira nentorren.

IX

Zergatik zatozkida
esanez etzerala nire,
zuztartuta bazaude
nire barruan, lapurra?

Miren, ez zatzaida min-fisikua,
baizik izkutuko moral-kezka.

Zure kutsuak xuxpertarazi nau...
odol-kutsu,
anai-kutsu,
grazi-kutsu,
Eroslearen deiak ernarazi nau...

Eziñean ezin,
naizanaren erpin!
Indarrak muxin...
Zertarako egin
nik bots alegin?
Eziñean ezin,
naizanaren erpin!

X

Berriz ere kalean...
semaforoak kiñuka,
birikak taupadaka,
norakorik gabe noa;
jendea, berriz, ibaika,
larunbat gaba baita.

Portalean numero bat, gorri bixia,
eta antxe "apatx" tasis batek.
Jazz mekanikuaren doñu zentzunbera
zekarkidan egoaize epelak.
Begiratu nuen.
Bigarren pixua zen.
Nazka. Uxa! Venus jainko-emen antzu,
filantropo erdoituen babesleku alu!
Miren, negarrez billa noakizu,
otoi!
erruki!
Aska zazu, Paris madarikatu...!

Berriz ere kalean...
Baitaratu natzaizu.
Ote da ia berandu?

XI

Oraindik ibillian...

Aldapan goruntz ba-noa.
Zomorro ilkorra
giltxurdiñetatik barna
zizta ta zizta!
Oñazpian dekot izotza,
aurrez elorria,
bidea arresiz josia.
Orra ixtoria!

Arnasa zaida ittoko,
ni zurekin ilko...
Oi pozoi, zapu potzuko!
Laxter or zerraldo...

Ozpiñaren mahatsondo,
etsipenen zumo,
nauzu kordegabetuko
egin-geroz trago...

Sinismenean urduri,
arimak intziri.
Ditut aleunka malizi;
damuz pekatari!

Adimena txoratuta;
sorgor entzumena;
amesez irudimena,
dana Santa Ageda.

Adarraren punttan kabia,
Bizitza bat bertan
aizearekin dantzan.
Aurtzaroko malkoen txirla;

gaztearen txorabio garra,
maitearen musa,
zaharraren illobia,
erioaren gurenda!!!

XII

Au gain-berak!
Baten pasadizuak.
Egoera desberdiñak,

* * *

Ipuliño tontorrean.

Speravi... requievi...
salmista kantari,
palma-gañean usoak
neri ongietorri.

Zeruan dakust izar bi,
Jaunaren aulki.
Orain arte erromeslari
ninduzuten, bai, ni.

Ikusi dut nor naizan.
Nigan oro gezur.
Egia utsa Zure baitan;
Jauna beti zuhur.

Leizearen ertz-ertzean
osin-zulo, sua...
olatuak arkaitzean
bitsa aparduna,
arrokeriaren galdorra.

Espiritua gidari,
morroi aragi,
nuela Jaunaren Argi
barne-zuriri,
gaua zitzaidan iduri
goizaren iturri,
negu beltzean illargi,
edurra lez zuri.

* * *

Speravi... requievi...
salmista kantari,
palma-gañean usoak
neri ongietorri.

Zeruan dakust izar bi,
Jaunaren aulki.
Orain arte erromeslari
ninduzuten, bai, ni.

XIII

Ez eskatu arrazoiketa zuzena
                    ilojikari;
metafisika xe-xumea
                    biotz-eragiñeri;
sikoloji birjiñegia
                    empirista merkeari;
ziurtasunik beñena
                    ezetikuari.

* * *

Au gain-beherak!
Baten pasadizuak.
Egoera desberdina.

XIV

*Askatasunaren benetasuna
diteken bezela, ditekena
izan aurretikan. Auxe da
Kierkegaard'en larrimiña,
ditekentasunaren benetasuna,
beti litekeanari begira-bearra.*

Naimen-ahalmen dut askatasuna,
datorkit adimen-sare galbaitik;
ori ala ura aukeraz en duena...
ez dagokio erdiko dilemarik!

Auta-gai zerturik ez badakust, zer aukera
ezpada litekeanaren egitasun berbera...?

*Izan bidean dago litekeana dana,
ta ortxe finkatu zait askatasuna,
oraindik ez denaz baitaratu-gerora,
delako naimen-indarraren kizuna;
ots, larrimiñaren ikusmiratze-lorra.*

Zintzilik, koloka, ba-dauka zalantza,
ausaz... letorkenaren arrazoi-duda.

Biarkoa aurretik doakit,
gaurkoa bizi-giro zait;
naizena naiz,
nindekeana enaiz
baldintz-izketan badiardut,
ortarako giltzik ez baitut.

Izan naiteke enaizena
Guzi-Altsuaren esanera,
jartzen baditu alde bestera
"etziñan" eta "bazera".

XV

Eta lengo drama zeritzaidan illa.
 Orregatik bota nion lur-palakada.
 Itzali zela iduri
 ta kezka-jario jeiki...
 illezkortasun-egarriz utzi dit il-kutxa,
 "bestearen" drama delako, ez xoillik enea.

Ots, ez da nirea ta ba-da,
 kontzientziz bat baigera.

*

Etsi dut, Jauna.
 Burrukara deitu nauzu.
 Diru au prestatu didazu.
 Etsi dut, Jauna.

XVI

Espiritua mehego,
larrimiña pustuago...

Espiritua ezтитеke berez mugatu,
 ez baita kosmosen antzera mukulu.
 Artu-iturria, oro indar, zabala du;
 gizonak egiten du urritu edo ugaritu...
 Artu-iturriaren kañila zenbat zabaldu,
 larrimiñaren norañokoa neurtuta duzu.

Espiritua urrutiago,
larrimiña arroago...

kateak askatzen
 zaizkiolako;
 xaxi-maxiatzen
 dabillelako;
 aragia engañatzen
 airean libro.

Eta espiritu orri itsasten bazaio
 zentzuminberatasun-txispa bero,
 ordun dabilke askozaz ere bortitzago,
 ezkondurik, sortuko zaielako

“zer” berri bat arima-etxerako.
Gizona baño minberakoi delako,
dago emakumea larriminduago;
aurdun egon eta egitean, areago.

Ametsetan nerabilkien
espiritua zertutzean,
larrimindu egin nintzan.

XVII

Eta gaur, Elias'en antzera...
Larrimiñ-barrutian nago larratua,
larrimiña ta itxaropena
adin berdiñeko baitira,
bideratuz noa, egunero, Zuregana!

Sarri giza-bizimodua
ez da biziro lojikua.
Betor kontzientzia
lekuko auzi ontara,
epailari konbentzitua,
sortzez dakarguna.

Eman nion dramari asiera.
Bizitu-eran idazten nator
ene egunkari izkutuan,
gorputz ta ispirituan,
paper-odolduan... umilkor.
Berak jarri bezaio bukaera.

XVIII

Aldare
gañean
daude
kaliza
ta
patena.

Zure gurutz-exola
ta nire eskeintza
opari-gai izango,
nik esatean Meza.

PAULO IZTUETA.